

Franjo Frančič

**DOMOVINA
BLEDA MATI**

ili

SMRT JUGOSLAVIJE

Franjo Frančič

DOMOVINA BLEDA MATI
ili
SMRT JUGOSLAVIJE

ISBN 978-86-85831-63-8

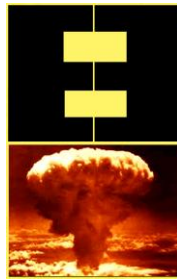
© 1986 Franjo Frančič
© 2013 za elektronsko izdanje na srpskom jezik Digital Division LLC,
Hilton Head Island, USA & Media Art Content Ltd, Novi Sad, Srbija

www.e-knjige.org
info@e-knjige.org

Korice: Media Art Content

Prelom: Miroslav Girić

Prevod sa slovenačkog: Ana Ristović i autor

EDICIJA: KNJIŽEVNOST XX VEKA
knjiga druga

ODLOMAK

2. DOMOVINA, BLEDA MATI

Putuješ vozom na jug. Kasniš već dva dana, najdužim putem se voziš do Trebinja.

Neki seljak ždere hleb sa slaninom i lukom i čudi se:

- Vidi, bog te mazo, ja stojim, a svijet se miče!

Dočekuje te crnogorski krš i kamen, krvavo nebo, mesto je golo kao tvrđava, tek ponegde krivi kiparisi i žuto grmlje.

Trebinje, topla jesenja noć, žičana ograda ispred kapije, kasarna narodnog heroja Save Kovačevića, stare austrougarske konjušnice, izdužene kocke, igra senki, kreštanje gavranova, teskoba u stomaku. Na betonskom platou ugledaš tri uniformisana tipa, koji koračaju držeći se za opasače. Senka koja stoji pored njih vikne:

- Vrr- llo dobb- ro!

- Služimo narodu! - vrati se odjek.

Na kapiji stoji bubuljičava faca sa nemarno pričvršćenim opasačem, tako da se pištolj klata blizu muda.

- Kud' ćeš ti, jebo te bog?!

- Ja not.

- Šta not?! Koji si mi ti, burazeru, bog te jebo. Ko si?

- Taj i taj.

- Šta tražiš ovde, barabo, vidiš da je zabranjen ulaz za civile.

- Prišiel sem. Na papirje.

- Ama što je s tobom, jesi li blesav? Što piše na tim papirima? Aaa, bog te jebo, pa svi fazani su došli još prije dva dana. Kako to dozvoljavaš sebi? Jebo ga bog, moram zvat dežurnog oficira.

Dođe uniformisani sa zvezdicama.

- E pa vidi ti njega, jebe se njemu za cijeli svijet. Ajd', marš u zatvor!

Odvedu te u pravougaonu ćeliju sa daskom za ležanje i prozorčićem. Izvadiš iz torbe poslednju rezervu, pljosnatu polulitarsku flašu šljivovice. Zaključaš se.

To je to, čizme koje se svetlucaju pod žutim svetlom, crvena žeravica koja odleti u travu i ugasi se, smrdljivo ćebe kojim se pokrivaš, hladnoća koja klizi među trule zidove.

U pet počnu da lupaju na vrata.

- Vojniče, otvaraj, ovde desetar taj i taj!

Ćutiš, pokušavaš da razmrdaš vratne mišiće. Ustaneš i napraviš nekoliko koraka po ćeliji.

- Vojniče, otvori, zvaću starijeg vodnika, nemoj da praviš budalu od mene!

Zevneš i potražiš cigaretu. Kroz mali prozor lije mlečna jutarnja svetlost. Novi koraci, razbijanje.

- Ovde stariji vodnik, taj i taj, dosta je bilo zajebancije, odmah otvaraj!

Šaputanje. Ključ okreneš tako da stoji vodoravno, da ga ne bi izbili.

- Pička vam materina, koja budala mu je dozvolila da se sam zaključa, a, Rakočević, taj majmun., kaži mu da se u deset javi kod mene! A ti, Slovenac, otvori.

Koraci, još jače lupanje po vratima.

- Ovde poručnik taj i taj. Zašto ne otvaraš? Šta radiš unutra? Ja sam poručnik B., tvoj nadređeni. Jesi li čuo, otvori ili ćemo provaliti.

Polako otključaš vrata. Na trenutak primetiš da uniformisane face iznenađeno bulje u tebe.

Govori poručnik B.:

- Ej, ej, vojniče, tek što si došao, a već praviš probleme. Pa dobro znaš kasniš dva dana. Kaži mi, kako bi bilo da svako dolazi kako mu padne na pamet? Znaš šta bi bilo, haos. Desetaru, vidi kakav je, vodi ga na šišanje, i nek' mu daju sve što treba.

Na kamenom platou vlada panika. Uniforme zuje tamo- amo, pokušavaju da se postave u redove, kolone, popravljaju odeću, opasače, puške.

U baraci sedneš na drvenu stolicu. Na sredini platoa ugledaš bistu Save Kovačevića. Nema očne jabučice, brkovi su mu izvijeni nagore, lice napeto, ramena prekrivena zelenom patinom.

Mašinicu ti pleše po kosi, veliki pramenovi padaju na pod, čelik mili gore- dole, gore- dole. Nigde nikakvog ogledala.

Na trenutak uhvatiš svoj odraz u oknu.

Odeš sa desetarom do kancelarije. Tamo sede dva uniformisana tipa. Pred njima leže velike knjige u kožnom povezu.

Počnu da popisuju podatke o tebi.

- Prezime, ime, otac, majka, koju školu si završio, jedinica, e, desetaru, koju, znači za bolničara, član saveza omladine?

- Ne znam.

- Jesi ili nisi?

- Ne znam.

- Kako ne znaš, što se praviš glup! Pedes'osmo si godišće, piši član. Desetaru, vodi ga, da napravimo čoveka od njega. Ajde u magacin.

Uniformisanom u skladištu se nikuda ne žuri. Baca pred tebe krpe, cipele, plehanu posudu, šlem, kaiševe, šinjel, patike, šatorsko krilo i još čitavu gomilu odeće.

Usput zapisuje.

- Koji ti je broj noge? Četrdeset tri. Evo ti jedno odelo za ovde - radno, jedno za u grad, evo ti papuče, jedne sportske patike, šinjel, sportske gaće i majica, vetrovka, čizme, cipele, duge gaće, dve košulje, probaj to, evo ti i ključ za kasetu.

Tuće stvari povezanih u zavežljaj od šatorskog krila prebaciš preko ramena i kreneš za desetarom. Odete do jedne od zgrada u kasarni. Malter otpada sa zidova. Iznad vrata visi velikim slovima napisano:

DOBRODOŠLI DRUGOVI VOJNICI!

Desetar ti odredi jedan od slobodnih gvozdениh kreveta. Trebalo bi da složiš stvari u zelenu metalnu kutiju. Ali, nema dovoljno prostora.

- E, što to činiš? Pa to treba sve fino složiti. Evo za prvi put ću ti pomoći, a onda ćeš morati sam.

Desetar spretno slaže gomilu stvari u svežanj velik pola kvadratnog metra. Pomaže ti i u raspremanju kreveta.

Spavaonica smrdi na ustajalost, trulež i znoj. Parket je uglačan voskom, preko kreveta vise peškiri. Na prepotopskim daskama su zategnuta ćebad i čaršafi.

- Da znaš, ja sam tvoj desetar K. Našim vodom komanduje stariji vodnik Z., a četom komanduje poručnik B. Zapamtio?

Klimneš.

- Poručnika B. si video prije šišanja. On je dobar čovjek, ali zna biti itekako zajeban. Ovdje je sve na komandu, svaki tačno zna šta mora da radi. Zapamtio?

Klimneš.

- A sad obuci odijelo za u grad, obrij se i sredi, pa pravac u kancelariju poručnika B. Razumio?

Klimneš.

Ispiraš penu za brijanje sa lica. Čelo potopiš u hladnu vodu. Sivi betonski lavori su poređani u nizove. Smrad lizola.

U klozetima nema šolja, samo rupe. Povratiš.

Vratiš se u sobu i potražiš novu uniformu. Ima neki čudan vonj, na užeglu mast.

U hodniku na drvenom držaču stoje cipele. Čitav red. Prevelika kapa bez zvezde sklizne ti na oči.

Pokucaš i uđeš u kancelariju poručnika B.

- Napolje, nisam rekao, da je slobodno!

Još jednom pokucaš.

- Slobodno!

Uđeš. Poručnik B. te odmeri prodornim pogledom. Gledaš mu u oči.

- Što čutiš, ko si ti?!

- Taj i taj.

- Šta ja znam, ko si. Tako se ne obraća starešini! Ne znaš, je li? Pokazaću ti!

Ustane, izmakne se dva koraka i salutira.

- Druže poručniče B., vojnik taj i taj, prva četa, drugi vod, prvo odeljenje, javlja se na raport. Ajd' sad!

Ponoviš.

Poručnik B. duboko odahne, sedne za sto i prekrsti noge. Olovkom ujednačeno kucka o sto. Na zidu iza njega visi geografska karta Jugoslavije.

Oštro pogleda.

- Kako to stojiš, nisam rekao voljno!

Kratak predah.

- E, sad, da malo porazgovaramo k'o drugovi. Znaš li ti gde se nalaziš? Kako da ne, sad si vojnik, sad ti je ovo dom, a ja sam ti i tata i mama. Zakasnio si dva dana, i po svim propisima treba da te kaznim sa deset dana pritvora. A ja to neću, želim da budemo prijatelji. Biću čovek prema tebi, pa budi i ti prema meni. Razumeo? U redu. Ovde svi imamo svoje obaveze i zadatke. Moraćeš da zaboraviš na svoj civilni život, sad si ovde i ništa drugo nije važno. Vidi, sto dvadeset ljudi je pod mojom komandom, a meni su svi isti. Kao što sam ti već rekao, budi čovek prema meni, pa ću ja biti prema tebi. Ako imaš bilo kakve probleme, slobodno se obrati meni ili starijem vodniku Z. I zapamti, ako ćeš praviti sranja, srediću te, kao što sam već puno njih. A sad, voljno! Idi do starijeg vodnika Z., da te upozna sa tvojim vodom i odeljenjem.

Odeš na kameni plato. Uniformisani su podeljeni u grupe.

Jedni stoje u redu, desetar im naređuje:

- O de- sno raa- me! Nije dobro! Ej, ti mali, pa kako to držiš pušku!

I počinju ponovo.

Puške stežu uz sebe kao da su drveni kurčevi, prebacuju ih preko ramena, k nozi, opet ka sebi i tako ponavljaju.

Druga grupa se podelila u trojke, i ukrstivši ruke drže drže jedan drugoga za opasače. Čizmama udaraju o beton, brade su im podignute, pogledi uprti u napola raspadnute štale pored stražarnice. Olovni vojnici, kako ih zaljuljaš, tako se kreću.

Promukli uniformisani više:

- Je'n dva, desna leva, je'n dva, 'ajmo brže, desna, desna, jače, brže, je'n dva...

Treća grupa trči, zaustavi se, čučne, potrči, legne, puzi, čučne, ustane.

- Puzi, ka tlu, ne tako, sasvim ka tlu!

Javiš se starijem vodniku Z. Rošavo lice, stoji podbočen, negovani brčići, tup pogled.

- Ej, ti si taj, a frajeru? Pa šta ti to sebi dozvoljavaš? Kako to stojiš, i gde ti je kapa? A šta radiš u odelu za u grad? Trči, presvući se, pa onda na pikavce, 'oću da mi se krug cakli.

Presvučeš se u odvratne, iznošene krpe. Nedostaju dugmad, košulja je prevelika, opasač izlizan, pantalone hrapave i smrdljive.

Polako se krećeš po kamenom platou i skupljaš pikavce. Sunce počinje da prži. Diže ti se želudac, u glavi ti se vrti. Odjuriš do trave i povraćaš.

Uspraviš se i obrišeš suze.

Paraju ti uši povici i jurcanje po kamenom platou. Uniforme se kreću u ludim rasporedima, koraci odzvanjaju, komande se smenjuju.

Dug niz boća čeka na ručak. Ovog puta red je zmijast. Gušteri prepričavaju glupave šale o Sulji i Muji.

Uzmeš nit, napraviš omču i navučeš je oko zapešća, kao da oponašaš obešenog čoveka. Ruka se klata kao da je mrtva.

Masa logoraša zahvata iz plehanih posuda. Gutaju, balave, trpaju u sebe, kao da nedelju dana ništa nisu jeli. Govnjivo pasiran grašak, vodnjikava supa, mleveno meso slično konjskoj balezi i salata koja ima ukus sena.

Pojedeš dva parčeta hleba i popiješ malo vode.

Prve nedelje su popodneva slobodna. Pušiš cigaretu za cigaretom i sediš na rasklimatanoj klupici.

Svi živi igraju fudbal, nabijaju loptu, deru se, šutiraju, viču, kipte od silne energije, Šeki daj, jebo te Šeki, 'ajde Džajiću, centar daj, daj, lude, bacaju se za loptom, šutiraju, dahću, riču.

Neki ispred kasarne čiste čizme do sjaja. Oni još zagriženiji rasklapaju puške, čiste ih uljem, glancaju, dodiruju ih kao da su živi udovi, trljaju ih, gore - dole, gore - dole, pa uzdahnu, obrišu, zagrle, stegnu, poljube, da im dozvole i u krevet bi odlazili sa puškama, pojebali bi ih ili bi ih jedan drugome zabili u guzicu, te njihove velike kurčeve koje treba negovati, treba ih drkati, da ispljunu, ali ne život, već smrt.

Nije prošao ni dan, a tebi se već čini da si tu godinama. Ma šta sat, dan, bićeš tu mesecima. Niko te nije pitao, ti sada nisi niko, vojnik taj i taj označen brojem, ti si obrijana glava, uniforma, u čije ime misle drugi, moraš da postaneš komad mesa i mišića bez mozga, komad koji zna da sluša povike komandi, ti si još neizdresirana životinja, robot u koga će sledećih meseci ubaciti programiranu karticu, bićeš samo jedan u masi, sa kojom mogu da rade šta im padne na pamet, moći će da laju na tebe, da te zatvaraju, pljuju, puzićeš na njihovu komandu, bićeš blatnjav i usran, marširaćeš po kiši, stražariti noću, postajaješ pravi muškarac, snažan, čvrst, pouzdan, poslušan, pravi muškarac sa čeličnim mudima, bićeš velikan, dve crvene linije će ti urezati u meso umesto obrva, branićeš domovinu, domovina je tvoja mati, živiš u slobodnoj materici majke domovine, tvoja majka ima bujne grudi, zdravo srce, zlatnu kosu, lepa i dobra je, hrabra i ponosna, ako ne veruješ, naučiće te - koliko su i sve druge do sada.

I za one, koji su izdajice, koji su dezerteri i bleferi, i za njih će se pobrinuti domovina, i oni će marširati, klicati njeno ime, davati krv i život za njenu sreću, sve vas, baš sve ćemo naučiti da volite i branite majku domovinu.

Jednom, nakon mnogo godina, bićeš zreo čovek, sedećeš sa prijateljima, pričaćete jedan drugome šale i dogodovštine iz lekcija učenja kako voleti i braniti domovinu, zasuzićete kada bude zaspivala himna, prvi ćete biti spremni da date svoj život u atomskom ratu.

A dani se vuku.

Neki tip na provokaciju vodnika skoči sa drugog sprata, polomi noge i nekoliko rebara.

Komandant kasarne sazove svu uniformisanu raju:

- Bila je to nezgoda, drugovi vojnici, već smo poslali dva oficira i tri vojnika, članove Saveza komunista, da daju krv unesrećenome.

Dao si krv za majku domovinu!

Neki Šiptar i neki Bosanac se potuku nakon balkanske šege. Pošto ga Bosanac opsuje, njega, majku mu, dalje i bliže rođake, ovaj ga dve noći traži, sa baterijom hoda od jednog kreveta do drugog. Konačno ga pronade i zakolje.

Dao je krv za majku domovinu!

Vojnici donose piće u kasarnu, opijaju se, tuku sa domaćinima, tucaju dve ostarele kurve koje na pupcima imaju istetovirano: *nema jebača bez opasača*.

Uče se da vole i brane majku domovinu!

Komandant kasarne sazove falange uniformisanih i zajedno sa njima vežbaš zakletvu majci domovini.

...da ću svojom krvlju braniti, da neću žaliti da u toj borbi dam i svoj život...

Pukovnik održi kratak govor:

- Drugovi vojnici, zdravo!

- Zdravo!

- Za koji dan polagaćete zakletvu, doći će vaši roditelji, prijatelji i društveno politički radnici ovog grada. Želeo bih da sve bude kako dolikuje našoj kasarni koja čuva svetle tradicije narodnooslobodilačkog rata naših naroda i narodnosti!

Istorija nam nalaže da sačuvamo ono što su krvlju stekli naši preci, koji su se vekovima borili da bismo mi sad konačno živeli u miru i slobodi. Svi treba da znate da neprijatelj vreba sa svih granica. Ima puno onih koji žele da promene sistem samoupravne Socijalističke Federativne Jugoslavije; svima njima treba pokazati da se vremena ne vraćaju, jer istorija uvek ide napred.

Kada se razidete, u tebi sve bubnji i vibrira. Uniformisani mladići užarenih lica odlaze u kantine po pivo i napolitanke. Kupuju pisma i razglednice, da bi rodbini, ženama, poznanicima, poručili da uče da vole i brane majku domovinu.

Neki zapevaju borbene i revolucionarne pesme.

A ti nađeš nekog otkačenog tipa iz Izole, koji podseća na starog srpskog vojnika, pronadete se među stotinu njih, zarolate džoint i pokušavate da ubijete sliku koja vam je pred očima.

- Naša armija je još uvek humana, vidi, s tim ljudima možeš da činiš šta ti je volja, možeš da ih do guše zakopaš u govna, pa neće reći ništa, sve su to vežbe. Daj im fudbal, plastično oružje, dva narodna pevača, pasulj, tri komande, i biće zadovoljni, jer oni su pravi muškarci, veliki muškarci, oni su na redu da kao i njihovi očevi i dedovi ubijaju, kolju, masakriraju, oni su na redu da brane granice naše budućnosti, oni bi se u slučaju rata ponašali kao i devedeset i devet odsto Zemljana, a ako bi ih ikada osudili za zločine, tada bi rekli, izvršavali smo naređenja, ništa drugo, tu samo procveta nacionalni ponos koji možeš da pretočiš u bilo kakvu agresiju, to je

psihologija mase, borba za opstanak, osećaj sigurnosti, kada stežeš pušku uz sebe i misliš, ne mogu mi ništa, ako treba herojski ću da poginem, ni ne pomišljaju šta će povikati pred smrt, šta su drugo uniforme, šta drugo je oružje, to je samo vidljivo zlo, đavo koji se skriva u svakome od nas, i ako ga usmeravaš, zalivaš i odgojiš, onda dobijaš armadu, dobru, uvežbanu, a ako pogineš, junak si, tvojoj majci pošalju odlikovanje, a ako se sklanjaš, ako mrziš rat, oružje, nasilje, uniforme, ako ne želiš u borbu za ideju koja je, eto, na redu, jer ideologija ima bezbroj a svima je nešto zajedničko, to, da zarobljavaju pojedinca, ako nećeš u rat, onda si dezertar, izdajnik, velika kukavica.

Poslednje reči njegovog monologa se utiskuju u krvavo crnogorsko nebo. Usisavaju dim za dimom i klize u sebe.

Bilo jednom.

U dvorištu oko tvrđave trčali su za nagradom. Neki su zaostali već na startu.

Nećete da trčite? Pitali su ih uniformisani nadzornici.

Sve u zatvorskom dvorištu je bilo isplanirano do detalja, kao i vekovima do tada.

One, koji nisu hteli da trče i da se bore, zatvarali su u tvrđavu. Bili su mladi. Ukrali su im spavanje i snove.

U jutrima, kada je zatvorski čuvar otvorao teške kapije tvrđave, po hodnicima se razlegalo:

NIKADA NEĆETE BITI VITEZOVI!

Mnogi su umirali u tvrđavi, drugi su poludeli ili su se obeleženi vraćali kući.

Tvrđava je bila stara koliko i ljudski rod.

To jutro je bilo prazno i zbijeno. Nisi trčao, nisi se borio, nisi čistio puške, spremao kasete i krevete, nisi marširao, nisi ustajao.

Ali tog jutra si se probudio pre njih.

Otvorio si prozor i komad za komadom izbacivao u dvorište. Izašao si napolje i legao na travu.

Čudio si se da se i na tom mestu iz jutra rađa novi dan, kao da je prirodi svejedno za tvoj bol i strah.

Došao je dan, kada si morao nešto da prelomiš u sebi.

Nag, samo sa uprtačima i opasačem, ulaziš u zbor, dok uniformisani mrmlja dnevnu zapovest.

Srce ti lupa brže, mišići postaju tvrdi, oči vlažne.

Priđe ti poručnik B. Odmerava te pogledom, zuri. Stoji dva centimetra od tebe, dere se, a ti ga jedva čuješ.

- Frančiču, šta je to sa tobom, zar si sasvim poludeo?! Odma' ga vodite kod doktora!

Vrana zaleprša krilima i poput crne tačke se izgubi na horizontu.

Lekar te pregleda i opipa. Pogleda svaki pedalj kože, da bi pronašao mesto uboda. Ne nalazi ga, jer ga nema. Pretura te kao mumiju, gura u tebe, a ti ćutiš.

Više ni ne klimaš.

Šta ja znam što je s njim, pa sigurno je jeo neke tablete. Vodite ga u Split. Ovo mi je deseti ludak u četrnaest dana, šta ja tu mogu?

Na nekoliko sati te zatvore u posebnu sobu. Oduzmu ti sve što bi ti moglo pomoći da se obesiš. Kaiš, uprtače, ućkur na gaćama, čak i pertle.

Desetaru K. ne miriše ideja da motri na tebe. Kada sazna da još danas odlazite u Split, svane mu.

Zguren sediš na tlu. Njišeš se u nežnom ritmu bubnjeva. Otputuješ daleko od glasova i slike života, koji protiče sa one strane zidova koji te čuvaju. Najradije bi ustao i zaplesao, a ovako se samo ljuljaš napred- nazad.

Džipom vas odvezu u Dubrovnik. Desetar K. te drži za rukav dok kupujete karte za autobus. Umesto obrva ima samo dve crvene urezane linije, ali je ipak odgovoran za tebe.

O PISCU

Franjo Frančič (1958, Ljubljana, Istra) je pesnik, prevodilac, prozaista, pisac za decu i dramski pisac koji je deo svoje mladosti proveo u popravnom zavodu gde se izučio za galvanizera. Kasnije je studirao na Višoj školi za socijalne radnike u Ljubljani, i uspešno je završio. Od početka osamdesetih godina živi kao slobodni pisac u Istri. Autor je više od 30 knjiga - romana, zbirka kratkih priča, pesničkih zbirki, dramskih tekstova i radio- drama, kao i knjiga za decu i omladinu.

Debitovao je 1984. godine knjigom priča *Egotrip*, a 1986. je objavio svoj prvi roman *Domovina bleđa mati*. Slede knjige (izbor): kratka proza: *Ne*, 1986; *Milostni strel - Orgija*, 1989; *Bele smrti*, 1994; *Male vojne*, 1994; *Poševni stolp v Pisi*, 1995; *Otroštvo*, 1996; *Dobro jutro Charles Bukowski!*, 1996; *Za vse boš plačal*, 2006; *Barufa in kažin*, 2005; *Trkaj, trkaj na nebeška vrata*, 2006; *Ne spominjam se*, 2006; *Ledeni ogenj resničnosti*, roman, 2006; romani *Jeb*, roman, 1988; *Sovrašтво*, 1993; *Škorpionova balada*, 1995; poezija: *Klovnova obzorja*, 1990; *Začasno osvojeno ozemlje*, pesme, 1992; *Janočka*, pesme, 2000; *Neko naplamsko jutro, ko pkri zalije sanje*, 2009; knjiga za decu *Hvalnica sončnicam*, 2002. Prevođen je na mnoge jezike, posebno na nemački, 30 prevoda na deset stranih jezika. Dobio je nagradu za poeziju časopisa *Mladina*, 1989. godine, a 1986. godine nagradu *Zlata ptica* za roman *Domovina, bleđa mati*, kao i nagradu grada Pirana za ukupno stvaralaštvo, više nagrada u Austriji, i preko 30 nagrada na konkursima u Italiji, Austriji, Srbiji.

Ukoliko želite da pročitate celu knjigu, možete je naručiti na:

<http://www.amazon.com/dp/B00F3HODX0>

<http://www.kobobooks.com/ebook/domovina-bleda-mati/book-SqQG2n8OaEyCEdrA8oDCTA/page1.html>

Pogledajte i naša druga izdanja na www.e-knjige.org.